

**Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет імені Юрія Федъковича**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор _____ С.В.Мельничук

„ ____ ” _____ 2019 р.

**ПРОГРАМА ФАХОВОГО ІСПИТУ
з “Економіки” для вступників на третій
освітньо-кваліфікаційний рівень**

Ступінь вищої освіти: **доктор філософії (PhD)**

Галузь знань: **05 Соціальні та поведінкові науки**

Спеціальність: **051 Економіка**

Схвалено Вченовою радою економічного факультету

Протокол № _____ від _____ 2019 р.

Голова Вченової ради економічного факультету

Білоскурський Р.Р.

Чернівці - 2019

Модуль I. ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОЇ НАУКИ

Тема 1. Основні етапи розвитку економічної думки.

Економічна думка в доринкову епоху: Древній Єгипет, Месопотамія, Древня Індія, Древній Китай, Антична Світ, меркантилісти, фізіократи. Економічна думка в епоху нерегульованої ринкової економіки: Адам Сміт і класична школа, марксистська школа, історична школа, А.Маршал і неокласичний напрямок, ранній інституціоналізм. Економічна думка в епоху змішаної економіки: Дж.М.Кейнс та його послідовники (неокейнсіанство і посткейнсіанство), школи неолібералізму (віденсько-лондонська, франкфуртська, чикагська, паризька), школи неоконсерватизму (економіка пропозиції, раціональні очікування, неокласичний синтез), неоінституціоналізм, його теорії та представники.

Тема 2. Предмет і метод економічної теорії

Предмет та функції економічної теорії. Методи пізнання економічних явищ і процесів. Місце економічної теорії серед інших економічних наук та видів діяльності. Економічне мислення, його суть, види та роль у розумінні розвитку суспільства.

Тема 3. Економічні потреби та блага.

Суть, властивості та способи класифікації потреб. Економічні інтереси: суть і види. Суперечності інтересів та форми їх розв'язання. Фактори (ресурси) виробництва. Види та властивості благ. Крива виробничих можливостей.

Тема 4. Суспільне виробництво та його еволюція

Сутність і структура суспільного виробництва. Еволюція, типи, види та наслідки поділу праці. Formи організації виробництва і праці. Ефективність виробництва, її сутність, фактори та показники. Formи організації суспільного виробництва, їх суть та основні риси.

Тема 5. Економічна система суспільства.

Основні підходи до періодизації суспільного розвитку. Сутність, цілі та структурні елементи економічної системи. Суть та моделі традиційної економічної системи. Ринкова економічна система досконалої конкуренції. Командна економічна система Змішана економічна система сучасних розвинутих країн, моделі її розвитку.

Тема 6. Ринкова економіка: Суть, функції і структура.

Сучасний ринок, його сутність і структура. Об'єктивні передумови виникнення та функції ринку. Способи класифікації ринків. Характеристика основних суб'єктів ринкової економіки.

Тема 7. Доходи, їх джерела та розподіл. Зайнятість і відтворення робочої сили

Сутність, види, джерела та розподіл доходів. Диференціація доходів населення. Крива Лоренца і коефіцієнт Джині. Заробітна плата, її сутність, форми, рівень та системи. Рента, її типи та види. Позичковий відсоток, фактори його диференціації. Принципи та види кредиту. Прибуток, його види та фактори

Тема 8. Держава та її економічні функції

Фіаско ринку та об'єктивна необхідність державного втручання у функціонування економіки. Роль держави в економіці та її еволюція. Цілі економічної діяльності держави. Форми і методи державного регулювання економіки. Напрямки та інструменти економічної політики.

Модуль II. МІКРОЕКОНОМІКА

Тема 9. Теорії споживчої поведінки

Загальна характеристика кардиналістського підходу. Перший закон Госсена. Другий закон Госена. Недоліки кардиналістського підходу. Основні принципи ординалістського підходу. Система переваг споживача. Бюджетні лінії і криві байдужості, їх властивості. Рівновага споживача в ординалістській теорії. Реакція споживача на зміну доходу. Вплив на споживання зміни цін благ. Утворення кривої індивідуального попиту. Ефекти заміщення і доходу.

Тема 10. Попит та пропозиція. Теорія еластичності.

Суть, закон, ефекти, крива та нецінові фактори попиту. Суть закон, крива та нецінові фактори пропозиції. Умови та наслідки ринкової рівноваги. Ринкова нерівновага та тлумачення її динаміки, роль непрямого оподаткування. Хронічність ринкової нерівноваги та її причини.

Суть, види та фактори цінової еластичності попиту. Підходи до обчислення показника еластичності. Еластичність попиту по доходу і властивості різних видів благ. Перехресна еластичність попиту і характер взаємозв'язку між благами. Еластичність пропозиції, її види та фактори.

Тема 11. Теорія граничних продуктів та мікроекономічна модель фірми

Економічна природа підприємства (фірми) як мікросистеми. Суть, способи представлення та види виробничих функцій. Виробнича функція з одним змінним фактором. Закон спадної віддачі. Виробнича функція з двома змінними факторами.

Ефект масштабу. Еластичність масштабу.

Тема 12. Витрати виробництва

Суть витрат виробництва, їх основні типи та види. Витрати виробництва у короткотривалому періоді. Закон зростання граничних витрат. Витрати виробництва у довготривалому періоді. Дохід та прибуток як основні результати виробництва, їх види.

Тема 13. Ринок досконалої конкуренції

Основні чинники, типи та приклади ринкових структур. Поведінка суб'єктів ринку, попит на продукт та дохід окремої фірми за умов досконалої конкуренції. Два підходи до визначення оптимальних обсягів випуску. Моделі поведінки фірми у короткотривалому періоді і утворення кривої пропозиції фірми. Рівновага фірми та галузі у короткотривалому періоді. Рівновага фірми та галузі у довготривалому періоді. Економічні наслідки досконалої конкуренції.

Тема 14. Монопольний ринок

Ознаки чистої монополії, особливості максимізації прибутку. Межі ринку та діагностування монопольної влади. Цінова дискримінація: поняття, умови, різновиди. Моделі монопольної поведінки та рівновага фірми у довготривалому

періоді. Економічні наслідки монополізації галузі. Цілі та інструменти антимонопольної політики.

Тема 15. Монополістична конкуренція та олігополія

Порівняння монополістичної конкуренції з досконалою конкуренцією та монополією. Оптимальна поведінка фірми у короткотривалому та довготривалому періодах. Форми диференціації продукту та її наслідки. Види, позитивний і негативний аспекти реклами. Причини та наслідки загальної взаємозалежності фірм. Монопольний характер олігопольного ринку в умовах кооперативної поведінки. Складність моделювання некооперативної поведінки: цінові війни і теорія ігор. Підходи до моделювання дуополії.

Тема 16. Похідний попит: ринки праці та капіталу.

Економічна суть та механізм утворення похідного попиту. Оптимізація співвідношення ресурсів. Нецінові фактори попиту на ресурс. Суть і фактори еластичності попиту на ресурс. Пропозиція ресурсу та рівновага фірми і ресурсного ринку в умовах досконалої конкуренції. Способи моделювання ресурсного ринку в умовах недосконалої конкуренції. Праця як фактор виробництва. Формування індивідуальної та ринкової пропозиції праці. Диференціація ставок заробітної плати. Форми і наслідки монопсонічної влади продавців праці. Суть, форми та ринок капіталу. Міжчасовий вибір домогосподарства і пропозиція заощаджень. Міжчасовий вибір фірми та інвестиційний попит. Чиста поточна цінність і внутрішня норма віддачі. Ринок землі, його особливості.

Тема 17. Економічна ефективність та добробут

Часткова і загальна рівновага. Основні аспекти загальної рівноваги. Концепція ефективності та рівновага в економіці обміну. Ефективність у виробництві. Функція трансформації. Умови ефективного розміщення ресурсів. Суть, основні теореми та критерії теорії суспільного добробуту.

Тема 18. Держава в мікроекономічній теорії: зовнішні ефекти та суспільні блага

1. Суть і види ринкового фіаско на мікрорівні. Границі показники та наслідки зовнішніх ефектів. Підходи до регулювання зовнішніх ефектів. Суспільні блага: особливості виробництва та попиту. Можливості державного регулювання ринкового фіаско.

Модуль III. МАКРОЕКОНОМІКА

Тема 19. Предмет, метод та функції макроекономіки

Предмет та особливості макроекономічного аналізу. Функції макроекономіки, взаємозв'язок з економічною політикою. Методи макроекономічних досліджень. Моделювання макроекономічного кругообігу.

Тема 20. Макроекономічні показники в Системі Національних Рахунків

Суть і основні риси СНР як основи макроекономічного рахівництва. Валовий внутрішній продукт як ключовий макроекономічний показник, способи його розрахунку. Макроекономічні показники на основі ВВП. ВВП та економічний добробут. Взаємозв'язок між основними макроекономічними показниками та рахунками СНР.

Тема 21. Модель сукупного попиту та сукупної пропозиції

Економічна природа сукупного попиту. Нецінові фактори сукупного попиту. Формування кривої сукупної пропозиції. Нецінові фактори сукупної пропозиції. Взаємодія сукупного попиту та сукупної пропозиції.

Тема 22. Споживання, заощадження та інвестиції

Взаємозв'язок між доходом та обсягами споживання і заощадження. Недохідні фактори споживання і заощадження. Ефект мультиплікатора та формула мультиплікатора витрат. Суть, фактори та способи моделювання інвестиційного попиту. Нестабільність інвестицій та ефект акселератора.

Тема 23. Класична модель макроекономічної рівноваги

Передумови й еволюція класичної моделі макроекономічної рівноваги. Ринок праці в класичній моделі. Рівновага грошового ринку в класичній моделі. Класична модель рівноваги товарного ринку.

Тема 24. Рівновага національного ринку у моделі IS-LM

Загальна характеристика концепції взаємоперетворення витрат і доходів. Суть і наслідки витратних моделей для двох секторної економіки. Моделі „витрати-випуск” і „вилучення-ін’єкції” в умовах трьох- і чотирьохсекторної економіки. Формування та зміст кривої IS. Формування та зміст кривої LM. Макроекономічна рівновага в моделі IS-LM.

Тема 25. Фіscalна політика держави

Зміст, цілі та інструменти фіiscalної політики. Види фіiscalної політики та механізм їхнього впливу. Причини, види та джерела фінансування бюджетного дефіциту. Механізм функціонування державного боргу. Економічна роль фіiscalної політики.

Тема 26. Монетарна політика

Суть і функції грошей. Еволюція і види грошей. Грошовий обіг і його закони. Структура банківської системи та роль окремих її елементів. Грошові агрегати і пропозиція грошей. Депозитний і грошовий мультиплікатори. Попит на гроші та рівновага на грошовому ринку. Цілі та види монетарної політики. Механізми монетарної політики. Економічна роль монетарної політики.

Тема 27. Циклічні коливання та економічне зростання

Суть, структура та індикатори економічного циклу. Причини циклічності і види та особливості різних циклів. Основні напрямки та механізми антициклічної політики держави. Суть економічного зростання та основні способи його відображення. Фактори та наслідки економічного зростання. Вихідні передумови моделювання економічного зростання. Кейнсіанська модель. Неокласична модель економічного зростання Солоу.

Тема 28. Інфляція та антиінфляційна політика

Економічна природа та способи класифікації інфляції. Суть і причини інфляції попиту. Інфляція пропозиції. Основні показники та особливості видів інфляції. Економічна роль інфляції. Суть та напрямки антиінфляційної політики.

Тема 29. Безробіття та політика зайнятості

Сутність і показники зайнятості. Підходи до тлумачення зайнятості і безробіття в ринковій економіці. Економічна природа безробіття та його види. Соціально-економічна роль безробіття. Нерівномірність розподілу доходів. Державне регулювання зайнятості і макроекономічна роль соціальної політики.

Модуль IV. МЕГАЕКОНОМІКА

Тема 30. Світове господарство та глобалізація світогосподарських зв'язків

Еволюція та сучасна структура світового господарства. Вихідні передумови, фактори та наслідки міжнародного поділу праці. Форми та фактори міжнародної економічної інтеграції. Проблеми інтеграції України у світову економіку. Суть, зміст та форми глобалізаційних процесів. Економічна роль глобалізації.

Тема 31. Форми міжнародних економічних відносин

Торговий і платіжний баланс країни, їх складові, методи регулювання. Міжнародна торгівля і світовий ринок. Поняття, еволюція та структура міжнародної валютної системи. Науково-технічне співробітництво і розвиток міжнародних економічних відносин. Основні напрямки, форми та проблеми становлення зовнішньоекономічних відносин України.

Тема 32. Макроекономічна політика у відкритій економіці

Теорії та наслідки зовнішньої торгівлі. Торгівельна політика і економічна роль протекціонізму. Суть, інструменти та наслідки валютної політики. Структура і взаємозв'язок між рахунками платіжного балансу. Модель Мандела-Флемінга.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна література:

1. Галушка З.І., Поченчук Г.М. Економічна теорія. Підручник. Чернівці, ЧНУ. – 2018. – 240 с.
2. Економічна теорія. Навчальний посібник / за ред. Галушки З.І. Чернівці . – ДрукАрт. – 2012. – 345 с.
3. Економічна теорія. Практикум. Навчальний посібник для студентів економічних спеціальностей / Галушка З.І., Заволічна Т.Р., Саєнко О.С. – Чернівці, 2016. – 90 с.
4. Економічна теорія для бакалаврів. Методичний посібник з нормативних дисциплін для студентів спеціальності 6.030501 «Економічна теорія» / за ред. Галушки З.І. – Чернівці: Місто. – 2016. – 409 с. 12,2 друк. арк.
5. Економічна теорія. Мікроекономіка : Підручник / За ред. В. М. Тарасевича. – К. : «Знання», 2012. – 134 с.
6. Економічна теорія. Міжнародна економіка: Підручник / За ред. В. М. Тарасевича. – К. : «Знання», 2012. – 143 с.
7. Економічна теорія. Національна економіка : Підручник / За ред. В. М. Тарасевича. – К. : «Знання», 2012. – 270 с.
8. Історія економічних учень[Текст] : підручник: у 2 ч. / В.Д. Базилевич, П.М. Леоненко, Н. І. Гражевська, Т. В. Гайдай; за ред. В.Д. Базилевича. – Ч.1-2 - 2-ге вид., випр. – К. Знання, 2015. – 567 с.

9. Довбенко М.В. Сучасна економічна теорія (Економічна нобелогія) : навчальний посібник / М. В. Довбенко. – К. : Видавничий центр “Академія”, 2015. – 336 с.
10. Економічна теорія. Національна економіка : Підручник / За ред. В. М. Тараксевича. - К. : "Знання", 2012. - 270 с.
11. Історія економічних вчень [Текст] : підручник / за ред. Тараксевича В. М ., Петруні Ю.С. - К. : "Центр учебової літератури", 2013. - 352 с.

Допоміжна

1. Економічна теорія: Макро- і мікроекономіка: Навч. посібник / За ред. З. Ватаманюка та С. Панчишина. – 3-те вид., доп. – К.: Альтернативи, 2015. – 608 с.
2. Косік А.Ф., Гронтковська К.Е. Мікроекономіка: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2014. – 416 с.
3. Історія економічних учень. Підручник // За ред. Базилевича В.Д. – К.: Знання, 2014. – 1300 с. (Класичний університетський підручник).
4. Економічна теорія: Політекономія: Підручник // За ред. Базилевича В.Д. – К.: Знання- Прес. – 2017. – 719 с.
5. Норт Д. Институты, институциональные изменения и функционирование экономики [Текст] / Д. Норт; пер. с англ. А. Н. Нестеренко – М: Фонд экономической книги «НАЧАЛА», 1997. – (Современная институционально-эволюционная теория) . – 180 с.
6. Сміт А. Добробут націй. Дослідження про природу та причини добробуту націй / А. Сміт // Перекл. з англ. О. Васильєва, М. Межевікіної, А. Малівського. Port Roya, Київ. – 2001.– 593 с.
7. Стігліц Дж.Е. Економіка державного сектора / Джозеф Е. Стігліц // Перекл. з англ. А. Олійник та Р. Скільський. – К.: Основи, 1998. – 854с.
8. Стиглиц Дж. Уроки олигархам / Джозеф.Е.Стігліц // День. – 2003. – № 224, 10 дек.
9. Ходжонс Дж. Экономическая теория и институты. Манифест современной институциональной экономической теории / Дж. Ходжонс // Пер. с англ. – М.: Дело, 2003. – 464 с.
10. Цілі розвитку тисячоліття. Україна – 2017. Національна доповідь. К.: Міністерство економіки України, 2017. – 108 с.
11. Чухно А. Інституціоналізм: теорія, методологія, значення /А.А. Чухно // Економіка України. – 2009. – №1. – С. 4-19.
12. Чухно А. Твори у 3 томах // НАН України, Київ, нац. ун-т ім.Т. Шевченка, Наук.-досл. фін. ін-т при М-ві фін. України. – К., 2006. – Т.1: Становлення і розвиток ринкової економіки. – 2006. – 592 с.; Т.2: Інформаційна постіндустріальна економіка: теорія і практика. – 2006. – 512 с.; Т.3: Становлення еволюційної парадигми економічної теорії. – 2007. – 712 с.
13. Шумпетер Й. А. Капіталізм, соціалізм і демократія / Й.А. Шумпетер. – К.: Основи, 1995. – 528 с.
14. Эрроу К. Дж. Общее экономическое равновесие: цель исследования, методология анализа, коллективный выбор. Нобелевская лекция. 12 декабря

- 1972 г. / Кеннет Эрроу. – Лекции нобелевских лауреатов по экономике. Современная экономика и право. – М. – 2005.
15. Эрхард Л. Благосостояние для всех // Пер. с нем. / Л. Эрхард. – М.: Начала-Пресс, 1991. – 336 с.

Інформаційні ресурси

<http://www.nbuv.gov.ua/dlib/U>
http://etet.org.ua/wp-content/uploads/2013/07/ET_ukr2.jpg
<http://molodyvcheny.in.ua>
<http://ukrstat.gov.ua>

КРИТЕРІЙ ОЦІНЮВАННЯ

Фахові вступні випробування проводяться у такому порядку:

1. Вступник отримує білет, який включає 3 теоретичних завдання.
2. Вступник повинен написати відповіді на ці питання на листку вступних випробувань, а потім усно на них відповісти членам комісії.
3. Вислухавши відповіді, члени комісії можуть задавати додаткові питання, але такі, які стосуються більш глибокого висвітлення попередньо поставлених питань.

Оцінювання рівня знань.

Остаточна оцінка визначається із врахуванням результатів відповідей на всі завдання.

Оцінка “відмінно” (181-200 балів) виставляється абітурієнту, який повністю оволодів теоретичним матеріалом та практичними аспектами відповідної навчальної дисципліни, але крім того, система його знань відображає вміння творчо поєднувати інформацію, робити незалежні висновки, знаходити адекватні приклади і аргументи з реального економічного життя.

Оцінка “добре” (161-180 балів) характеризує рівень підготовки, при якому абітурієнт повністю оволодів теоретичним матеріалом та практичними аспектами даної навчальної дисципліни, однак система його знань не виходить за межі стандартної програми – це лише грамотне відтворення та пояснення матеріалу при наявності певних, відносно несуттєвих помилок і неточностей.

Оцінка “задовільно” (125-160 балів) відповідає рівню підготовки абітурієнта, при якому він демонструє загальну, елементарну обізнаність в матеріалі (як в теоретичному, так і в практичному аспекті), однак сутність проблем розкривається неповністю, фрагментарно і має характер не стільки свідомого, скільки механічного відтворення при наявності суттєвих помилок у відповідях.

Оцінка “незадовільно” (100-124 бали) виставляється абітурієнту, який неспроможний дати навіть стислу, базову характеристику відповідних проблем, у якого відсутні знання щодо загальної структури проблематики дисципліни (окремих розділів), ключових положень та дефініцій, наявні грубі помилки у поясненнях.